

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Lausunto

13/4.1/18

Oikeusministeriö Arviomuistio Alaikäisavioliittojen sääntelytarve.

Selvityksiä ja ohjeita 21/2018

Lausuntopalvelu.fi lomake

Lausuntokohtia: 8

Suomessa solmittavat alaikäisten avioliitot (poikkeuslupamenettely)

1. Arviomuistion luvussa 4.1 on käsitelty nykyisen poikkeuslupamenettelyn etuja ja haittoja. Pitäisikö alle 18-vuotiaalla olla jatkossakin mahdollisuus saada poikkeuslupa avioliiton solmimiseen alaikäisenä?

Kyllä

X Ei

o Kommentit/perustelut:

YK:n lapsen oikeuksien komitea on yleiskomentissaan nro 4 (2003) suosittanut, että sopimusvaltiot tarkistavat ja tarvittaessa muuttavat lainsäädäntöään ja käytäntöjään avioliiton vähimmäisikärajan nostamiseksi 18 vuoteen. Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous on päätöslauselmassaan 1468 (2005)8 suosittanut, että sen jäsenvaltiot asettavat avioliiton solmimisen ikärajan 18 vuoteen. YK:n ihmisoikeusneuvosto on suositellut päätöslauselmassaan heinäkuussa 2015, että jäsenvaltiot ryhtyisivät toimenpiteisiin alaikäisten avioliittojen kieltämiseksi.

Kansainvälisissä yhteyksissä Suomi edustaa lapsiavioliittojen vastaista linjaa. Suomi on myös sitoutunut YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin, jotka tähtäävät muun muassa lapsi- ja pakkoavioliittojen lopettamiseen. Alaikäisten avioliittojen salliminen Suomessa poikkeusluvalla on ristiriidassa tämän kanssa.

Poikkeuslupamenettelystä on luovuttu tai siitä ollaan luopumassa muun muassa kaikissa Pohjoismaissa Islantia lukuun ottamatta.

Muissa maissa solmittujen, nyt Suomessa asuvien alaikäisten avioliitot, tulevat todennäköisesti lisääntymään lähivuosina. Näin on tapahtunut muissa Pohjoismaissa, joka on vauhdittanut lainsäädäntömuutoksia niissä. Alaikäisten avioliitot ja pakkoavioliitot saattavat kytkeytyä toisiinsa.

Poikkeuslupamenettelystä luopuminen selkeyttäisi lainsäädäntöä. Kaikkia alaikäisiä kohdeltaisiin samalla tavalla. Poikkeuslupamenettelystä luopuminen vahvistaisi myös kansainvälisesti viestiä siitä, että alaikäisten avioliitot eivät ole hyväksyttävissä.

- 2. Arviomuistion luvussa 4.1.2 on hahmoteltu vaihtoehtoja nykyisen poikkeuslupamenettelyn kehittämiseksi. Jos poikkeuslupamahdollisuus säilytettäisiin jatkossakin, tulisi olemassa olevaa sääntelyä kehittää joillakin seuraavista tavoista:
- a. Kirjaamalla lakiin ehdoton alaikäraja (esim. 16 vuotta)

X Kyllä

Ei

- b. Kehittämällä kuulemismenettelyä siten, että sosiaaliviranomaiset kuulisivat alaikäistä hakijaa aina

X Kyllä

Ei

- c. Muulla tavoin (miten?)

Kyllä

Ei

- Kommentit/perustelut:

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ei kannata poikkeuslupamenettelyn säilyttämistä. Jos poikkeuslupamenettely kuitenkin säilytetään, tulee lakiin kirjata ehdoton alaikäraja. Tällöin tosin lakiin kirjattavasta 16 vuoden ikäraajasta tulisi käytännössä alaikäraja. Tämä tarkoittaisi, että alaikäisten avioliitot olisivat jatkossakin Suomessa sallittuja.

Oikeusministeriössä on viime vuosina käsitelty vuosittain 10-30 poikkeuslupahakemusta. Suurin osa hakemuksista on johtanut myönteiseen päätökseen. Valtaosa luvan saaneista alaikäisistä on tyttöjä. Ilmiö onkin vahvasti sukupuolittunut. Suurin osa poikkeusluvista on annettu kantasuomalaisille.

Nykykäytännössä alaikäisiä kuullaan vain silloin kun ministeriö poikkeustapauksessa pyytää lausunnon lastensuojeluviranomaiselta. Käytäntö on ristiriidassa YK:n lasten oikeuksien julistuksen kanssa, jonka mukaan lasta pitää aina kuulla hänen elämänsä koskevista asioista. Kun lasta ei kuulla, kasvavat riskit siihen, että avioliittoon liittyy ihmiskauppaa, pakkoavioliitto tai että järjestely on lapsen toiveiden vastainen. Jos poikkeusmenettely säilytetään, tulee alaikäistä lasta kuulla suullisesti.

- 3. Onko arviomuistion 4.1 luvussa arvioitu nykytilan sekä eri sääntelyvaihtoehtojen (ehdottoman alaikärajan kirjaaminen lakiin, kuulemiskäytännön täsmentäminen, poikkeuslupamenettelystä luopuminen) etuja ja haittoja riittävän kattavasti?

Kyllä

X Ei

- o Kommentit/perustelut:

Alaikäisten avioituminen on sukupuolittunut ilmiö, enemmistö alaikäisinä avioituneista on tyttöjä. Sekä ilmiötä että tilastoja tulee analysoida sukupuolen mukaan.

Arviomuistiossa tulisi myös pohtia alaikäisten avioliittojen mahdollista yhteyttä järjestettyyn avioliittoon tai pakkoavioliittoon.

Lausuntoa: 3

Ulkomailla solmittujen alaikäisavioliittojen tunnustaminen

4. Arviomuistion luvussa 4.2 on arvioitu ulkomailla solmittujen alaikäisavioliittojen tunnustamiseen liittyvän sääntelyn nykytilaa sekä mahdollista tarkistamistarvetta. Pidätkö nykyistä tunnustamissääntelyä asianmukaisena?

Kyllä

X En

- o Kommentit/perustelut:

Jos ulkomailla solmitun avioliiton alaikäinen osapuoli on Suomen kansalainen, tai hänen asuinpaikkansa on Suomessa, tulee sääntelyn estää Suomen lainsäädännön kiertäminen.

Ulkomailla alaikäisenä solmittua avioliittoa ei tulisi tunnustaa, jos jompikumpi puolisoista on alaikäinen tunnustamisen tullessa Suomessa arviotavaksi.

Jos Suomessa solmittavien avioliittojen osalta päädytään ehdottomaan alaikärajaan tai kielletään alaikäisten avioituminen kokonaan, rajoittaisi ratkaisu todennäköisesti myös ulkomailla solmittujen avioliittojen tunnustamista Suomessa.

- o 5. Jos ette pidä nykyistä tunnustamissääntelyä asianmukaisena, millä perusteella ja miten sitä tulisi mielestänne kehittää?

-

Lausuntoa: 1

Muut huomiot

6. Onko teillä muuta lausuttavaa arviomuistiosta?

Suomessa avioliitot voidaan nykyisin purkaa vain avioeron kautta. Tämä käytäntö ja sen mukana rekisteriin jäävä merkintä avioliitosta ja -erosta ei huomioi sitä, jos liitto on alun perinkin pätemätön pakkoavioliitto.

Pakkoavioliitto voidaan Istanbulin sopimuksen mukaan mitätöidä, kumota tai purkaa. Avioero on eri asia kuin avioliiton mitätöiminen. Ihmisoikeusloukkauksena pakkoavioliittoiin liittyvä suojeluvelvoite on yksiselitteisesti valtiolla. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsoo, että Suomen lainsäädäntöä on jatkossa täsmennettävä pakkoavioliittojen osalta.

Joissakin kulttuureissa voimassa ollut avioliitto on leimaava. Koska Suomessa voimassa olevan sääntelyn mukaan väestörekisteriin tulee merkintä avioerosta, lainsäädännön uudistus olisi tärkeä erityisesti niille naisille, jotka tulevat yhteisöistä, joissa eronneita naisia syrjitään. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsookin, että Suomessa tulee jatkossa säätää laki pakkoavioliiton mitätöimisestä.

- Voit jättää liitteitä lausunnon yhteyteen. Sallittuja tiedostoformaatteja ovat: pdf, doc, docx, xls, xlsx, ppt, pptx, csv, txt, rtf, zip, jpg, jpeg, png, gif and tif. Liitetiedostojen koko tulee olla pienempi kuin 50 Mb.